

Nr 43.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående seminverksamhet bland nötkreatur m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX H. T. p. 57) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1950/51 beräkna ett anslag av 341 400 kronor. Det beräknade beloppet motsvarar medelsanvisningen för innevarande budgetår.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 3 mars 1950 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 101, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, ånyo upptagit nämnda anslagsfråga jämte därmed sammanhängande spørsmål. Kungl. Maj:t har därvid hemställt, att riksdagen måtte *dels* antaga ett bifogat förslag till förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland nötkreatur, *dels* godkänna i propositionen närmare angivna grunder för statligt stöd åt mjölkboskapskontroll och tjurhållning *och dels* å riksstaten för nästa budgetår till Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet anvisa ett anslag av 348 400 kronor.

I detta sammanhang har utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 405 av herr *Ander-son, Lars m. fl.* och II: 496 av herr *Lindström m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta om och bevilja medel till inrättandet av 26 tjänster såsom husdjursinstruktörer i lönegrad Ca 16 hos hushållningssällskapen.

Beträffande de skäl, motionärerna åberopat till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till framställningen i motionerna.

Ett bifall till motionerna torde medföra ett ökat anslagsbehov av i runt tal 123 000 kronor.

Författningsförslaget är av följande lydelse.

F ö r s l a g
till
Förordning
med vissa bestämmelser angående seminverksamhet
bland nötkreatur.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vid bedrivande av verksamhet för befruktning av nötkreatur på konstgjord väg (seminverksamhet) må för framställning av sperma användas endast tjur som är införd i riksstambok för nötkreatur.

Kungl. Maj:t äger meddela ytterligare föreskrifter om vad som skall iakttagas vid bedrivande av seminverksamhet.

2 §.

Förseelse mot 1 § eller med stöd därav meddelad föreskrift straffes med dagsböter. Böterna tillfalla kronan.

3 §.

Det ankommer på lantbruksstyrelsen att öva tillsyn över seminverksamheten.

Lantbruksstyrelsen må ock i särskilt fall medgiva undantag från vad i 1 § första stycket är stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1951.

A. Inledning.

Med anledning av motioner i ämnet hemställde 1946 års lagtima riksdag (r. skr. nr 226 och 372), att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning dels rörande effektivisering och utvidgning av kontrollföreningsverksamheten, dels om behovet av artificiell insemination bland nötkreatur och sättet att främja densamma. Med anledning härav tillkallade dåvarande chefen

för jordbruksdepartementet, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, den 5 juli 1946 sex sakkunniga för att verkställa de av riksdagen begärda utredningarna.

De sakkunniga, vilka antagit benämningen utredningen rörande ladugårdskontroll m. m., ha avgivit dels den 9 juli 1948 betänkande med förslag angående artificiell inseminationsverksamhet bland nötkreatur (SOU 1948: 36), dels den 9 november 1948 betänkande med förslag angående mjölkboskapskontroll (SOU 1948: 52).

Över betänkningarna ha yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Förutom dessa betänkingarna ha i propositionen behandlats dels ett av lantbruksstyrelsen den 16 november 1948 framlagt förslag rörande ändrade grunder för statsbidrag till tjuvföreningar m. m., dels ock en hemställan av Norrbottens läns hushållningssällskap i skrivelse den 29 augusti 1949 om tillstånd att utan hinder av gällande bestämmelser få upptaga kontrollföreningsverksamheten inom sällskapets område såsom egen verksamhet. Över sistnämnda framställning har lantbruksstyrelsen avgivit yttrande.

B. Den artificiella inseminationsverksamheten samt registreringen av nötkreatur.

Utredningens förslag.

I fråga om den artificiella inseminationen bland nötkreatur föreslår utredningen, att denna verksamhet skall läggas under statlig kontroll. För ändamålet bör utfärdas en förordning enligt vilken tjur icke skall få användas för artificiell insemination, med mindre vissa villkor äro uppfyllda. Det första villkoret skall vara att tjuren är införd i riksregister över nötboskap av vederbörande ras. Andra villkor, som anses böra uppställas, äro att tjuren skall vara bedömd med ledning av avkommans beskaffenhet (avkommebedömd), att tjur, som har för avel skadliga anlag, icke användes samt att verksamheten bedrivs så, att risk ej uppstår för spridning av smittsamma husdjurssjukdomar. Yngre tjuvar skola dock i viss begränsad utsträckning få användas för artificiell insemination, medan avkommebedömningen planlägges och genomföres.

Statsbidrag till ifrågakvarande verksamhet anses ej erforderligt.

Arbetet med den artificiella inseminationen handhaves för närvarande av veterinärer samt, under dessas ledning, av kvinnliga biträden som genomgått en för ändamålet anordnad kurs vid veterinärhögskolan. Detta system anses böra i huvudsak bibehållas. Kurserna för utbildande av biträden böra dock vara öppna även för män. Vidare föreslås att vissa fordringar skola uppställas för rätt till inträde vid sådan kurs.

Tillsynen över den artificiella inseminationsverksamheten skall handhavas av en särskild nämnd. Denna skall bestå av sex ledamöter. Av dessa

skall lantbruksstyrelsen utse två, däribland ordföranden, veterinärstyrelsen en, Riksorganisationen Sveriges seminföreningar två och Hushållningssällskapens förbund en. Kostnaderna för nämnden skola bestridas av statsmedel.

I betänkandet angående artificiell insemination föreslår utredningen även betydande ändringar i gällande bestämmelser om registrering av nötkreatur. Förslaget innebär bland annat, att de nuvarande riksstamböckerna skola ersättas av riksregister över nötboskap för de raser, som lantbruksstyrelsen bestämmer. Registret skall föras hos lantbrukstyrelsen. De fordringar i fråga om härstamning, som nu äro uppställda för stambokföring, skola mildras. Detsamma gäller kraven på yttre egenskaper. I samband därmed föreslås, att besiktningsförfarandet skall begränsas och förenklas. De kontrollregister, som för närvarande föras hos hushållningssällskapen, skola bibehållas och vissa uppgifter från dessa skola automatiskt lämnas till riksregistret. Kostnaden för registreringen bör, bortsett från utgiften för eventuell besiktning, bestridas av allmänna medel.

Beträffande de närmare detaljerna i förslaget torde utskottet få hänvisa till framställningen å s. 7—13 i propositionen.

Yttrandena.

En statlig reglering av den artificiella inseminationsverksamheten tillstyrkes av det övervägande antalet remissinstanser. Mot verksamhetens lokala organisation och inriktning ha i stort sett inga erinringar gjorts. I fråga om registreringen av avelsdjur äro meningarna delade beträffande förslaget, att registreringen skall överföras från avelsföreningarna till lantbruksstyrelsen. Behovet av en obligatorisk avkommebedömning av sådana tjurur, som skola användas för artificiell insemination, vitsordas av samtliga remissinstanser, som yttrat sig däröver, men enighet råder icke rörande avkommebedömningens metodik. Meningarna äro vidare delade i fråga om inrättandet av en särskild inseminationsnämnd, utbildningen av veterinärbiträden samt kostnaderna för seminverksamheten.

I övrigt får utskottet i fråga om innehållet i yttrandena hänvisa till redogörelsen därför å s. 13—29 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»I betraktande av mjölkproduktionens dominerande betydelse inom det svenska jordbruket är det naturligt, att även statsmakterna måste ägna stor uppmärksamhet åt de problem, som föreligga inom denna produktionsgren. De spörsmål, som beröras i de nu föreliggande förslagen, äro även samtliga av sådan beskaffenhet, att åtgärder från det allmännas sida synas påkallade.

Vad först gäller den artificiella inseminationsverksamheten bland nötkreatur eller — såsom jag i det följande kommer att kalla densamma — seminverksamheten, öppnar denna verksamhet uppenbarligen nya perspektiv för husdjursskötseln såväl ur ekonomisk som ur avelsteknisk synpunkt. Ekonomiskt sett möjliggör den sålunda en minskning och ett förbilligande av tjurhållningen och vidare underlättar den en fortlöpande kontroll av kornas fruktsamhet. Avelstekniskt sett skapar den bland annat möjlighet att i väsentligt större utsträckning än som hittills kunnat ske utnyttja tjurar med värdefulla anlag och på så sätt höja nötkreatursstammens standard.

Den snabba utbredning, som seminverksamheten fått i vårt land, visar även att djurägarna i hög grad uppskatta dessa fördelar. Å andra sidan kan man såsom utredningen framhållit icke bortse från att vissa olägenheter äro förenade med denna verksamhet. Risken för spridning av skadliga arvsanlag ökas uppenbarligen i hög grad, då man med sperma från en tjur kan befrukta mångdubbelt flera hondjur än vad som hittills varit möjligt. Ett användande i seminverksamheten av ett mindre antal djur medför vidare fara för att alltför få blodlinjer komma att utnyttjas.

Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag i likhet med utredningen och flertalet remissinstanser det påkallat att seminverksamheten skall ställas under viss kontroll från det allmännas sida.

Då jag förordar en dylik kontroll vill jag emellertid samtidigt framhålla att man här rör sig på ett område, där i åtskilliga avseenden säkra hållpunkter ännu fattas. Det synes därför nödvändigt, att kontrollen från det allmännas sida sker med stor försiktighet och att regleringsbestämmelser ej meddelas i vidare utsträckning än som kan anses oundgängligen erforderligt.

Utredningen har i sitt betänkande framfört vissa allmänna synpunkter beträffande de riktlinjer, efter vilka seminverksamheten bör bedrivas. Vad utredningen sålunda anfört har så gott som undantagslöst tillstyrkts i yttrandena. Ej heller jag finner anledning till erinran däremot. Likaså kan jag godtaga vad utredningen anfört angående verksamhetens lokala organisation.

Det grundläggande i utredningens förslag rörande seminverksamheten är att tjur ej skall få användas för dylik verksamhet med mindre den är införd i riksregister över nötboskap av vederbörande ras samt de villkor, som Kungl. Maj:t kan ha stadgat för bedrivande av verksamheten, äro uppfyllda. Dessa villkor skulle enligt utredningens förslag bland annat innebära, att tjur i princip ej skulle få användas i seminverksamhet förrän den blivit bedömd med ledning av avkommans beskaffenhet (avkommebedömd). Detta förbud skulle dock ej gälla tjur under två års ålder. Under denna tid skulle tjuren alltså få användas bland annat för erhållande av material för avkommebedömningen. Under väntetiden till dess resultatet av avkommebedömningen erhållits skulle tjuren vidare få användas i viss begränsad utsträckning.

Det första villkoret, nämligen att tjuren skall vara införd i riksregister

över nötboskap, avser att giva vissa garantier beträffande tjurens härstamning. Mot detta villkor har jag i princip intet att erinra. Såsom jag i det följande skall beröra anser jag dock att det i utredningen föreslagna riksregistret ej bör komma till stånd utan att stamboksföringen liksom nu bör omhändertäckas av de olika avelsföreningarna. Med hänsyn härtill bör ifrågasättande föreskrift innebära att tjur för att få användas i seminverksamhet skall vara införd i stambok över nötboskap av vederbörande ras.

Kravet på avkommebedömning intar en central plats i förslaget. Tydligt är även att det är av utomordentligt stort värde, om man genom en sådan bedömning kan effektivt utgallra de tjurar, vilkas användande icke kan väntas medföra några framsteg inom avelsarbetet. Bland remissinstanserna synes man även i stort sett vara ense om värdet av en avkommebedömning. Däremot ha meningarna delat sig starkt i frågan, hur denna bör ske. Det har bland annat betonats att bestämmelserna härom ej få utformas så att de leda till alltför höga kostnader. Mot den av utredningen förordade bedömningsmetoden har även invänts att densamma i praktiken skulle bli mycket svår att genomföra, bland annat med hänsyn till svårigheten att finna personer som skulle vara villiga att åtaga sig att hålla bedömningsstationer på de villkor utredningen angivit.

För min del anser jag i likhet med utredningen, att avkommebedömning bör fordras. Det synes emellertid icke lämpligt att nu fastläsa bedömningen vid någon viss metod. Det avgörande bör vara att finna sådana former som erbjuda någorlunda tillfredsställande garantier för urvalet. Hänsyn måste också tagas till att kostnaderna ej få bli så höga att de verka otillbörligt hämmande på verksamheten. Med hänsyn härtill torde det få ankomma på det organ, som under Kungl. Maj:t skall leda verksamheten, att i varje särskilt fall pröva huruvida den metod för avkommebedömning, som tillämpas eller ifrågasättes, kan anses godtagbar. Sedan närmare erfarenhet vunnits, torde emellertid möjligheterna att normalisera bedömningsmetoderna böra prövas.

I överensstämmelse med den uppfattning, som jag nu uttalat rörande valet av bedömningsmetod, anser jag det ej nödvändigt, att enhetliga bestämmelser meddelas rörande den utsträckning i vilken tjur bör få användas för inseminering under prövotiden eller under väntetiden till dess resultatet av avkommebedömningen föreligger. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen, att utfärda härom erforderliga föreskrifter. De synpunkter, som framkommit vid remissförfarandet, torde härvid böra beaktas.

Mot övriga av utredningen föreslagna villkor synes intet vara att erinra.

Regleringsbestämmelser av det innehåll, som jag nu förordat, torde icke utgöra hinder för import av sperma och användande av sådana sperma för befruktning av nötkreatur här i landet. Riskerna vid dylik import äro emellertid uppenbarligen minst lika stora som de risker, vilka föreligga vid en här i landet bedriven framställning av sperma för artificiell insemination. Med hänsyn härtill torde även importen av sperma och användningen av importerad sperma böra läggas under kontroll. Detta synes enklast kunna

göras genom att importen av sperma regleras på så sätt, att dylik import får ske endast efter tillstånd av lantbruksstyrelsen. Kungl. Maj:t torde i administrativ ordning äga utfärda erforderliga bestämmelser härom.

Då seminverksamheten utgör en del av det arbete för nötboskapsavelns och nötboskapsskötselns främjande, över vilket lantbruksstyrelsen har tillsyn, finner jag det naturligt, att lantbruksstyrelsen även i fortsättningen skall under Kungl. Maj:t utöva den statliga tillsynen över seminverksamheten.

Enligt utredningens förslag skulle vidare en särskild inseminationsnämnd tillsättas med uppgift att under lantbruksstyrelsen handhava sagda tillsyn och utfärda erforderliga föreskrifter. Enligt min mening är det emellertid i vart fall tills vidare ej erforderligt att ett dylikt särskilt statligt organ för verksamheten skapas. Såsom jag nyss anfört bör kontrollen från det allmännas sida ske med stor försiktighet och regleringsbestämmelser böra ej meddelas i vidare utsträckning än som kan anses oundgängligen erforderligt. Det torde även kunna förutsättas att ledningen för verksamheten liksom hittills kommer att söka tillgodogöra denna de erfarenheter och den sakkunskap, som finnes tillgängliga på olika områden. Lantbruksstyrelsen bör vidare givetvis, i den mån särskilda bestämmelser behöva utfärdas eller så eljest finnes önskvärt för att främja en ändamålsenlig utveckling av verksamheten, samråda såväl med de övriga statliga institutioner, vilkas arbetsområde direkt eller indirekt beröres av seminverksamheten, som ock med företrädare för denna verksamhet.

Med det anförda vill jag dock icke utesluta möjligheten av att det längre fram, därest seminverksamheten skulle få väsentligt ökad omfattning eller mera ingående regleringsbestämmelser av någon anledning skulle visa sig behövliga, kan befinnas lämpligt att tillsätta ett särskilt organ för ändamålet.

I likhet med utredningen anser jag, att något statsbidrag ej bör utgå till seminverksamheten. Härmed avser jag dock ej att taga ställning till lantbruksstyrelsens förslag om bidrag till hushållningssällskap, som anordnar seminverksamhet närmast för enstaka djur. Denna fråga torde jag få behandla i samband med att jag angiver min ståndpunkt till lantbruksstyrelsens förslag om bidrag till tjurföreningsverksamhet m. m.

Vad utredningen anfört angående användningen av veterinärbiträden i seminverksamheten föranleder ej någon erinran från min sida. De kurser, som anordnas för utbildande av dylika biträden, böra vara öppna för både manliga och kvinnliga elever. Jag kan även godtaga vad utredningen anfört angående inträdesfordringarna vid dessa kurser. Vad utbildningen angår synes det böra övervägas, om ej kurserna kunna göras kortare än vad utredningen föreslagit. Denna fråga torde Kungl. Maj:t senare få upptaga. För närvarande kan jag ej förorda, att dylika kurser skola anordnas annorstädes än vid veterinärhögskolan.

Till frågan om utbildning av ett antal praktiserande veterinärer i seminverksamhet torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Vid behandlingen av anslagsäskandena till veterinärhögskolan för budgetåret 1950/51 har jag angivit min ståndpunkt till förslagen om inrättande av lönegradsplacerade tjänster såsom lärare och assistent i artificiell insemination. De belopp, som för sagda budgetår äskats under veterinärhögskolans materialanslag, avse jämväl kostnader för anordnande av kurser i artificiell insemination. Frågan om de medel, som eventuellt kunna erfordras här för under följande budgetår, torde böra upptagas av veterinärhögskolans styrelse, då denna i vanlig ordning framlägger anslagsäskanden för högskolan.

I betänkandet angående seminverksamheten har jämväl behandlats frågan om möjligheten att även på andra områden än seminverksamheten överföra vissa uppgifter, som nu handhavas av veterinärer, på personal med lägre utbildning. Utredningen har funnit denna fråga böra ägnas uppmärksamhet men har framhållit, att det närmast torde ankomma på veterinärstyrelsen att framlägga de konkreta förslag, som utvecklingen kan anses påkalla. Vad utredningen sålunda anfört föranleder ej någon erinran från min sida. Jag vill emellertid uttala att det enligt min mening, i vart fall under nuvarande förhållanden, är synnerligen tvivelaktigt, huruvida nyttan av dylika biträden skulle överväga kostnaden för desamma. Det torde nämligen endast i mycket ringa omfattning vara möjligt att anförtro dem självständiga arbetsuppgifter på den direkta djursjukvårdens område. Då de dessutom böra vara placerade på vederbörande tjänsteveterinärs stationsort för att kunna tillhandagå denne, torde någon besparing i resekostnader i regel ej heller uppstå. Slutligen torde det, såsom även framhållits i betänkandet och flera yttranden, föreligga en avsevärd risk för att införandet av dylika biträdesbefattningar skulle kunna leda till uppkomsten av en kvacksalvarkår.

Utredningen har föreslagit, att bestämmelserna om reglering av seminverksamheten skulle träda i kraft först efter en övergångstid av fem år. Övergångstidens längd har motiverats särskilt med att det tager lång tid att genomföra en avkommebedömning. Enligt min mening bör emellertid själva förordningen träda i kraft tidigare, förslagsvis den 1 januari 1951. Där ej praktiska hinder möta torde även tillämpningsföreskrifterna böra träda i kraft vid samma tidpunkt. I fråga om kravet på avkommebedömningen torde man däremot, av skäl som utredningen anfört, böra räkna med en övergångstid av fem år. Skulle någon förlängning av denna tid senare visa sig erforderlig, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta därom.

I enlighet med det anförda har inom departementet utarbetats ett förslag till *förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland nötkreatur*.

I samband med förslaget om reglering av seminverksamheten har utredningen även förordat en omläggning av stamboksföringen av nötkreatur. Förslaget innebär i huvudsak dels att fordringarna för upptagande i stambok skola mildras, dels att den officiella stamboksföringen skall överflyttas från avelsföreningarna till lantbruksstyrelsen. Vad utredningen anfört angående ändringar i fordringarna för stamboksföring synes i stort sett ändamålsenligt. Såsom lantbruksstyrelsen anfört torde stamboksföringen i fråga

om hondjur böra begränsas till att allenast avse djur, vilka kunna väntas bliva av betydelse för avelsarbetet. Däremot kan jag ej ansluta mig till förslaget att de av avelsföreningarna förda riksstamböckerna skulle ersättas av ett av lantbruksstyrelsen fört riksregister över nötkreatur. Jag vill erinra om att det redan enligt gällande bestämmelser ankommer på lantbruksstyrelsen att pröva och godkänna de regler, som skola gälla i fråga om urvalet av de djur, som få införas i riksstambok över nötboskap. Det allmänna synes härigenom kunna öva erforderligt inflytande över det sätt, på vilket avelsarbetet bedrives. Jag vill emellertid i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att registreringsarbetet i samband med kontrollverksamheten och avelsarbetet förenklas i största möjliga utsträckning. Enligt vad jag inhämtat övernågas inom lantbruksstyrelsen vissa åtgärder i detta syfte.»

Utskottet.

Såsom departementschefen framhållit öppnar seminverksamheten nya perspektiv för husdjursskötseln ur såväl ekonomisk som avelsteknisk synpunkt. Av den utbredning, verksamheten redan fått, framgår att djurägarna äro medvetna om dess fördelar. Vissa av de olägenheter, som äro förknippade med avelsarbete, göra sig emellertid gällande i högre grad vid denna verksamhet än vid naturlig avel. Med hänsyn härtill delar utskottet departementschefens åsikt, att verksamheten skall ställas under viss kontroll från det allmännas sida. Även enligt utskottets uppfattning bör emellertid därvid stor försiktighet iakttagas. Reglerande bestämmelser böra sålunda icke meddelas utöver vad som kan anses oundgängligen nödvändigt.

Den reglering av seminverksamheten, som innefattas i propositionen, är enligt utskottets mening väl avvägd och torde möjliggöra den kontroll, som kan anses erforderlig. Vad särskilt avkommebedömningen beträffar vill utskottet framhålla, att det på nuvarande stadium icke är lämpligt att göra någon viss metod obligatorisk; först sedan nödig erfarenhet vunnits torde man böra pröva möjligheten att genomföra en enhetlig bedömning.

Utskottet har ej heller något att erinra mot den föreslagna organisationen av verksamheten eller mot förslaget, att statsbidrag ej skall utgå till densamma. Beträffande frågan om bidrag till hushållningssällskap, som anordnar seminverksamhet närmast för enstaka djur, får utskottet här hänvisa till framställningen i samband med lantbruksstyrelsens förslag om bidrag till tjuvföreningsverksamheten m. m.

I fråga om användningen av veterinärbiträden inom seminverksamheten biträder utskottet likaledes Kungl. Maj:ts förslag. Det synes emellertid utskottet angeläget, att utbildningen av dessa biträden göres så grundlig och allsidig, att seminföreningarnas och därmed även jordägarnas intressen tillgodoses.

Vad i övrigt föreslagits i propositionen rörande seminverksamheten föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet biträder likaledes Kungl. Maj:ts förslag angående omläggning av stamboksföringen av nötkreatur.

C. Mjölkboskapskontrollen.

Utredningens förslag.

I fråga om mjölkboskapskontrollen föreslår utredningen genomgripande förändringar i det nuvarande systemet. Till en början förordas införande av en ny kontrollform (*besättningskontroll*). Denna skall anordnas av mejerierorganisationerna samt ha till uppgift att giva djurägarna upplysning om storleken av avkastningen från deras besättningar, jämfört med avkastningen från besättningar med likartade produktionsförutsättningar. Besättningskontrollen skall bygga på de mjölkkvantiteter, som levereras till mejeri, och kompletteras med uppgifter från jordbrukarna om hemmaförbrukningen av mjölk. Besättningskontrollen skall vara frivillig och något statsbidrag skall ej utgå till densamma.

I fråga om den individuella kontrollen föreslås en omläggning av den nuvarande officiella kontrollen. Både den fullständiga och den ofullständiga kontrollen skola ersättas av en enda officiell kontrollform. Kontrollperioden skall omfatta 30 dagar. Kontrollassistent skall ej behöva utöva hela kontrollen mer än tre gånger om året. Vid övriga tillfällen skall mjölkvägning och provtagning för fetthaltsbestämning kunna få utföras av kvalificerad person i orten, s. k. provmjölkare. För att motverka manipulationer med kontrollresultaten bör bland annat en kompletterande kontroll anordnas.

Såsom ett led i mjölkboskapskontrollen böra på försök anordnas statsunderstödda demonstrationsutfodringar, och statsbidrag bör utgå till systematiska analyser av hemmaproducerade fodermedel.

Kontrollföreningarnas befattning med den officiella kontrollen föreslås skola upphöra och verksamheten helt övertagas av hushållningssällskapen. Överkontrollassistenterna skola ersättas av vid sällskapen anställda husdjursinstruktörer. Sammanlagt 37 husdjursinstruktörer beräknas bli erforderliga. Vidare skall vid varje sällskap inrättas en befattning som kontrollbiträde i lönegrad Ca 8. Kontrollbiträdena skola ombesörja det löpande arbetet med kontrollregistret. Härjämte skola vid hushållningssällskapen vara anställda kontrollassistenter med uppgift att utföra den kompletterande kontrollen.

En verksamhet av det slag, som nu bedrives av provmjölkkningsringarna, skall enligt utredningens förslag kunna anordnas av hushållningssällskapen. Denna skall ej tillmätas officiellt vitsord, och det allmänna bör ej utfärda några närmare föreskrifter om densamma. Något statsbidrag till den skall ej utgå.

Löne- och anställningsförhållandena för kontrollassistenterna skola enligt utredningens förslag liksom hittills regleras genom kollektivavtal. I betänkandet anföres emellertid, att assistenternas pensionsförhållanden böra ordnas, att deras rätt till fri kost och logi bör ersättas av skäligt traktamente och att ersättning bör utgå för hållande av motorfordon.

Beträffande kontrollassistenternas utbildning föreslås vissa ändringar. Vidare förordas, att kurser för husdjursinstruktörer och fortbildningskurser för nu verksamma överkontrollassistenter skola anordnas.

Den centrala övervakningen av kontrollverksamheten skall enligt förslaget såsom hittills handhas av kontrollnämnden under lantbruksstyrelsens överinseende. Nämnden bör disponera en befattningshavare på heltid. Denne bör erhålla anställning hos lantbruksstyrelsen som byråinspektör i lönegrad Ca 27.

Kostnaderna för den officiella kontrollen skola enligt utredningens förslag bäras av djurägarna, såvitt gäller de ordinarie kontrollbesöken. Utgifterna för den kompletterande kontrollen ävensom för de befattningshavare, som behövas hos hushållningssällskapen, skola däremot bestridas av statsmedel. Det årliga medelsbehovet för detta ändamål beräknas till omkring 1 400 000 kronor. För närvarande utgår statsbidrag till kontrollföreningsverksamheten med i runt tal 300 000 kronor om året.

Beträffande de närmare detaljerna i förslaget torde utskottet få hänvisa till framställningen å s. 34—41 i propositionen.

Yttrandena.

Värdet av en på lämpligt sätt organiserad mjölkboskapskontroll vitsordas genomgående i yttrandena. Flertalet remissinstanser antingen avstyrka förslaget i dess nuvarande skick eller tillstyrka detsamma endast med mer eller mindre betydande inskränkningar eller uttala sig allenast beträffande vissa delar därav.

Såsom skäl för avstyrkande anföres bland annat, att de av utredningen föreslagna huvudsakliga nyheterna — besättningskontrollen och provmjölkkaresystemet — icke torde vara ägnade att effektivisera och utvidga kontrollverksamheten. Sålunda ifrågasättes, om besättningskontrollen förmår göra avsedd nytta för de enskilda djurägarna och vinna deras anslutning. Beträffande provmjölkkaresystemet anmärkes, att detta på grund av organisatoriska svårigheter knappast kan genomföras i praktiken. Slutligen kritiserar allmänt utredningens förslag, i vad detta berör bidragsgrunderna och kostnadsberäkningarna för kontrollverksamheten. Förslaget anses i denna del endast medföra ökade ekonomiska förpliktelser för de enskilda djurägarna, främst för ägarna av de mindre besättningarna.

I fråga om det närmare innehållet i yttrandena hänvisas i huvudsak till redogörelsen därför å s. 41—58 i propositionen. Här torde emellertid få anföras följande.

Beträffande personalen lämnas utredningens förslag om att husdjursinstruktörerna och kontrollbiträdena skola infogas i det för hushållningssällskapen gällande avlöningsreglementet i huvudsak utan erinran. Statskontoret avstyrker emellertid, att särskilda befattningar såsom kontrollbiträden skola inrättas, och föreslår att det löpande arbetet med kontrollregistret i stället skall ingå i arbetsuppgifterna för den nuvarande per-

sonalen. Huruvida i så fall någon personalökning blir behövlig, torde kunna bedömas först när närmare erfarenhet vunnits rörande omfattningen av de nytillkommande göromålen.

I fråga om antalet husdjursinstruktörer har *lantbruksstyrelsen* icke något att erinra. Frågan huru dessa instruktörer skola fördelas mellan de olika hushållningssällskapen bör övervägas i samband med att erforderliga ändringar vidtagas i sällskapens personalförteckningar. Däremot framföra flera hushållningssällskap särskilda önskemål. *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* anser sålunda att det inom varje sällskaps område fordras minst en instruktör utöver vad utredningen föreslagit. *Norrbottnens läns hushållningssällskap* förklarar sig behöva minst fyra sådana instruktörer.

Svenska husdjurskonsulentföreningen erinrar om att utredningen framhållit vikten av att husdjursinstruktörer inom varje hushållningssällskaps område skola anställas till sådant antal, att de kunna hinna med både övervakning och rådgivning. Emellertid är att märka, att nötkreaturen ej äro det enda djurslag, som husdjursinstruktören skall ägna sin uppmärksamhet åt. Enligt föreningen är det vid sådant förhållande uppenbart, att flera husdjursinstruktörer behövas än utredningen föreslagit. Däremot ifrågasätter *Gotlands läns hushållningssällskap* att antalet instruktörer skall minskas, så att intet sällskap får mer än två sådana.

Svenska husdjurskonsulentföreningen och *Sveriges överkontrollassistentförening* anse, att särskilda överkontrollanter komma att erfordras även i fortsättningen. Enligt sistnämnda förening är det väsentligt, att titeln överkontrollant kommer att användas och icke benämningen husdjursinstruktör. Det bör nämligen klart framgå, vilken ställning dessa befattningshavare ha. Sålunda torde det vara lättare att beivra oegentligheter inom mjölkboskapskontrollen om vederbörande vet att det inom varje län finnes en överkontrollant för övervakningen av verksamheten. Vidare föreslår föreningen, att sådan befattningshavare skall placeras i lönegrad Ca 22.

I län, där mer än en husdjursinstruktör finns, bör en av dem enligt *Halands läns hushållningssällskap* benämnas förste husdjursinstruktör och placeras i lönegrad Ca 18.

Vad angår kontrollbiträdena anför *lantbruksstyrelsen*, att dessa lämpligen böra benämnas kontorsbiträden.

Den föreslagna utbildningen av husdjursinstruktörer och kontrollassistenter tillstyrkes med smärre erinringar av, bland andra, *lantbruksstyrelsen*, *flertalet hushållningssällskap*, *Hushållningssällskapens förbund* och *Sveriges kontrollföreningars riksförbund*. *Statskontoret* erinrar om att de sakkunniga för yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering genom beslut den 31 december 1946 erhöilo uppdrag att verkställa en allmän översyn av sådan kursverksamhet, till vilken statsmedel utgår från det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till bidrag till särskilda utbildningskurser. Eftersom bidrag till utbildningen av kontrollassistenter utgår från detta anslag, bör enligt statskontorets mening ställning icke för närvarande tagas till frågan om personalens utbildning.

Kravet på fem års tjänstgöring såsom kontrollassistent för att vinna inträde i kurs för utbildning av husdjursinstruktörer anses allmänt vara alltför strängt. *Lantbruksstyrelsen* föreslår därför, att såsom villkor endast skall gälla, att vederbörande förvärvat erforderlig erfarenhet såsom kontrollassistent. Styrelsen ifrågasätter därjämte, om icke genomgången driftsledarkurs vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut i fråga om behörighet till befattning såsom husdjursinstruktör bör likställas med genomgången särskild utbildningskurs för sådana instruktörer.

Ladugårdsförmännens riksförening framhåller, att husdjursinstruktörens arbetsuppgifter komma att omfatta undervisning, råd och hjälp till lantbrukare rörande djurens avel, vård och utfodring. På grund härav måste stora krav ställas på den praktiska kunnigheten hos instruktören. Denne bör sålunda självständigt kunna praktiskt tillämpa de råd och anvisningar, som han lämnar. I annat fall kommer han knappast att vinna lantbrukarnas förtroende. Vidare föreslår föreningen att husdjursinstruktör, vilkens arbetsuppgift icke enbart omfattar mjölkboskapskontroll, skall ha genomgått fem månaders kurs vid lantmannaskola, kontrollassistentkurs och ettårig ladugårdsförmanskurs ävensom sådan kurs i undervisning, arbetslära och psykologi, som avses skola anordnas för yrkeslärare vid lantbrukskolor m. m. Därjämte bör han ha haft anställning som kontrollassistent minst ett år och som ladugårdsföreståndare minst tre år.

I fråga om kontrollassistenterna anför *Norrbottnens läns hushållningssällskap*, att den föreslagna kurstiden av åtta veckor är alltför kort. *Värmlands läns hushållningssällskap* framhåller, att ladugårdspraktik före inträde vid kontrollassistentkurs är värdefull men att villkor därom icke bör uppställas.

Beträffande fortbildningskurserna anför *lantbruksstyrelsen*, att dessa otvivelaktigt kunna bli värdefulla. En förutsättning för dessa kurser är emellertid, att eleverna erhålla antingen viss avlöning av arbetsgivarna eller särskilda stipendier.

Framställningen från Norrbottens läns hushållningssällskap och yttrandet över denna.

Norrbottnens läns hushållningssällskap anhåller, såsom förut nämnts, om tillstånd att få upptaga kontrollföreningsverksamheten i länet såsom egen verksamhet, under förutsättning att länets centrala kontrollförening vid årsmöte fattar beslut härom. Till stöd härför anföres att kontrollföreningen i betydande omfattning fått utnyttja sällskapet resande tjänstemän och dess administrativa avdelning.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker hushållningssällskapet ansökning under villkor att kontrollföreningen vid ordinarie sammanträde med betryggande majoritet beslutar att överlämna verksamheten till sällskapet samt att detta inrättar en särskild husdjursnämnd för att handhava den närmaste ledningen utav verksamheten. Styrelsen säger sig icke kunna finna att ett

bifall till sällskapets framställning skulle komma att föregripa den omläggning av kontrollföreningsverksamheten, som i övrigt kan befinnas påkallad.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»Mjölkboskapskontrollen har otvivelaktigt mycket stor betydelse som underlag både för avelsarbetet och för den enskilde jordbrukarens strävanden att erhålla ett gott resultat av mjölkproduktionen. Den omfattning, som den hittills fått, är emellertid ej tillfredsställande. Visserligen äro för närvarande omkring 25 procent av korna underkastade kontrollen och anslutningen visar alltjämt stigande tendens. Deltagandet är dock mycket olika i skilda storleksgrupper av jordbruk och i skilda delar av landet. Bland jordbruken under 10 hektar är anslutningen mycket ringa och ännu i storleksgruppen 10—20 hektar stannar den vid omkring 12 procent. Detta framstår som särskilt ogynnsamt i betraktande av att mjölkproduktionen har sin tyngdpunkt bland de mindre jordbruken och även har den största betydelsen för dessas ekonomi. Frågans vikt understrykes ytterligare av en jämförelse mellan den genomsnittliga mjölkavkastningen för kor, anslutna till den officiella kontrollen, och för samtliga kor i riket. Under det att mjölmängden för de förra i genomsnitt för kontrollåret 1948/49 uppgick till 3 790 kilogram stannade motsvarande siffra för hela kostammen vid 2 668 kilogram. Även om denna skillnad givetvis till mycket stor del beror på en intensivare utfodring av de djur, som äro anslutna till kontrollen, giver den dock en antydning om, att det här föreligger ett stort arbetsfält, där mycket står att vinna.

Såsom framgår av redogörelsen för förslaget har utredningen räknat med en avsevärd ökning av statsverkets utgifter för mjölkboskapskontrollen. Denna ökning beror endast delvis på att de s. k. ortsbidragen avsetts skola bortfalla. Utredningens kostnadsberäkningar bygga vidare på den nuvarande omfattningen av kontrollverksamheten. Om denna utvidgas, skulle därmed också det allmännas utgifter för verksamheten stiga ytterligare.

Frågan om beviljande av anslag för detta ändamål måste emellertid enligt min uppfattning i nuvarande läge ses i samband med den större frågan om det allmännas verksamhet för att främja nötboskapskötseln över huvud taget. Innan jag redogör för min ståndpunkt till utredningens förslag, torde jag därför först få något uppehålla mig vid sistnämnda fråga.

Det ekonomiska läget torde icke för dagen medgiva någon egentlig ökning av det allmännas insatser på nötboskapskötseln område. Även under de närmaste åren torde en sådan ökning kunna ske endast i relativt begränsad omfattning. Det är under dessa förhållanden uppenbarligen angeläget, att tillgängliga medel disponeras på det sätt, som kan väntas vara till största nytta för jordbruket.

Den mest angelägna uppgiften på ifrågavarande område är enligt min

mening för närvarande att få till stånd en effektiv upplysnings- och rådgivningsverksamhet rörande utfodring, skötsel och över huvud alla de frågor, som ha betydelse för resultatet av nötboskapsskötseln. En sådan upplysning och rådgivning ingår som ett viktigt led i kontrollverksamheten. Ännu stå emellertid omkring tre fjärdedelar av landets nötkreatur utanför denna kontroll, däribland de allra flesta besättningarna å mindre jordbruk. För närvarande göres vidare relativt litet för att nå de jordbrukare, som icke anslutit sig till kontrollen, med dylik upplysning och rådgivning. De vid sällskapen anställda husdjurskonsulenter kunna uppenbarligen icke ensamma medhinna detta, och en stor del av deras tid upptages för övrigt av andra göromål. Sällskapen ha vidare i regel icke sådana ekonomiska resurser, att de själva kunna bära kostnaden för anställande av den ytterligare personal, som erfordras för ändamålet.

Hur mjölkboskapskontrollen än utformas, torde man icke kunna räkna med att den inom en mera närliggande tid skall komma att omfatta flertalet mindre jordbrukare. Det är emellertid just dessa jordbrukare, som ha det största behovet av sådan rådgivning och upplysning, som nyss nämnts. Därför bör enligt min mening den ökning av det allmännas ekonomiska insatser till nötboskapsskötseln främjande, som efter hand kan bli möjlig, i främsta rummet disponeras för åtgärder, som kunna beräknas bli till omedelbar nytta för det övervägande flertalet av dem. Jag avser härmed främst anställande av särskilda befattningshavare med uppgift att biträda husdjurskonsulenter i deras upplysnings- och rådgivningsverksamhet ävensom andra åtgärder i samma syfte, exempelvis beviljande av statsbidrag till demonstrationsutfodringar m. m.

I enlighet med denna min uppfattning anser jag mig icke i dagens läge kunna biträda förslag, vilkas genomförande skulle leda till en omedelbar och mera väsentlig ökning av det allmännas kostnader för mjölkboskapskontrollen. Denna ståndpunkt utesluter givetvis icke, att det även enligt min mening är angeläget, att man nu undersöker, vad som kan göras för att nedbringa utgifterna för kontrollverksamheten och skapa förutsättningar för en ökad anslutning till denna. Jag kommer även i det följande att förorda vissa åtgärder i denna riktning.

Den besättningskontroll, som utredningen föreslagit, torde få betraktas som ett försök att nå de många jordbrukare som stå vid sidan av den egentliga kontrollen. Den torde även åtminstone i en del fall kunna vara av ett visst värde, därigenom att den giver deltagarna ett siffermässigt belägg för i vad mån avkastningen av deras besättningar avviker från den genomsnittliga avkastningen från besättningar i samma mejeriområde. Å andra sidan synes det mig finnas ett visst fog för anmärkningen att en jordbrukare även utan sådan besättningskontroll i allmänhet torde ha åtminstone en ungefärlig uppfattning om det förhållande, som kontrollen skall klarlägga, samt att det bland annat med hänsyn härtill är tvivelaktigt, huruvida nyttan av den föreslagna kontrollen överväger kostnaderna för densamma.

Utredningen har ej heller föreslagit, att statsmakterna skulle vidtaga några åtgärder för att få till stånd en allmän besättningskontroll eller att något statligt bidrag skulle utgå till täckande av kostnaden för densamma. Jag delar utredningens åsikt härvidlag. Det torde alltså få ankomma på vederbörande mejerierorganisationer att pröva, huruvida de vilja på egen bekostnad anordna dylik kontroll.

I fråga om den officiella mjölkboskapskontrollen föreslår utredningen såsom inledningsvis nämnts att de båda nuvarande kontrollformerna — fullständig och ofullständig kontroll — skola sammanföras till en kontrollform. Antalet ordinarie kontrollbesök skulle fixeras till 12 om året. Vid samtliga kontrollbesök utom tre skulle s. k. provmjölkare få utföra mjölkvågning och provtagning för fetthaltsbestämning. Mot detta utredningens förslag ha erinringar gjorts i ett flertal yttranden. Särskilt ha därvid anmärkningar riktats mot tanken på att använda provmjölkare. Det har framhållits, att det ofta torde bliva svårt att finna personer, som äro lämpade för ändamålet och villiga att åtaga sig uppdraget. Likaså har det understrukits, att man icke — såsom utredningen synes ha gjort — kan räkna med att provmjölkare skulle ställa sig till förfogande utan ersättning.

Utredningens förslag vilar på uppfattningen att det, om man skall kunna öka anslutningen till mjölkboskapskontrollen, är nödvändigt att begränsa kostnaderna för densamma samt att det bästa sättet att åstadkomma en dylik begränsning är att frigöra kontrollassistenterna från sådant arbete, som ej nödvändigtvis behöver utföras av dem. Denna tanke synes i och för sig riktig. Om det av utredningen förordade systemet med provmjölkare infördes, skulle även antalet ordinarie besök av kontrollassistent kunna nedbringas väsentligt. Å andra sidan förutsätter detta system en omfattande och kostsam kompletterande kontroll. Utredningens förslag synes vidare icke taga tillräcklig hänsyn till den skillnad i fråga om kontrollens uppgift, som otvivelaktigt föreligger vid olika besättningar. Det torde ej kunna bestriidas att anordningen med provmjölkare — bortsett från svårigheterna att er hålla sådana — skulle minska kontrollens tillförlitlighet. En dylik minskning är betänkelig, när det gäller besättningar och djur, som speciellt användas i avelsarbetet. Den spelar å andra sidan mindre roll i de fall, då huvudsyftet med kontrollen är att biträda den enskilde jordbrukaren i hans strävanden att bedriva sin mjölkproduktion så ekonomiskt som möjligt. Den kompletterande kontroll, som utredningen förutsatt, synes med hänsyn härtill knappast tillräcklig i förstnämnda fall men å andra sidan onödigt kostsam och omfattande i de senare fallen.

Det må i detta sammanhang påpekas, att frågan om mjölkboskapskontrollens utformning kan komma i ett väsentligt förändrat läge, därest de pågående försöken med konstruktion av en mjölkkningsmaskin för kontrolländamål skulle visa sig framgångsrika. Tills vidare torde man emellertid endast böra räkna med nuvarande kontrollmetoder.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden kan jag ej biträda utredningens förslag om ett sammanförande av den fullständiga och den ofullstän-

diga kontrollen utan anser att liksom hittills två kontrollformer böra finnas vid sidan av varandra. Beträffande utformningen av dessa kan jag i stort sett ansluta mig till det förslag, som lantbruksstyrelsen framlagt och vilket allenast innebär vissa jämkningar i nuvarande system. Jag anser sålunda att kontrollen liksom hittills bör uppdelas i en fullständig och en ofullständig kontroll. Den fullständiga kontrollen bör helt omhändervas av kontrollassistent och antalet ordinarie kontrollbesök bör vara tolv om året. Härjämte bör i mån av behov företagas kompletterande kontroll. Denna kontrollform bör i första hand avses för besättningar av speciell betydelse för avelsarbetet. Hinder bör dock ej möta att ansluta även andra besättningar till densamma, i den mån så är möjligt och utrymme finnes inom kontrollorganisationens ram.

Besättningar, som redan äro anslutna till den nuvarande fullständiga kontrollen, torde vidare böra äga frihet att kvarstå i densamma, därest de vilja bära kontrollkostnaderna.

Såsom utredningen anfört ha nu gällande särskilda bestämmelser om anordnande av kontroll över avelsbesättningar av vissa nötboskapsraser i praktiken så gott som helt förlorat sin betydelse. Anledning synes ej heller finnas att bibehålla desamma vid sidan av den nu förordade fullständiga kontrollen. Bestämmelserna torde därför böra upphävas. Jag torde senare åter få anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

Den ofullständiga kontrollen bör liksom hittills anordnas såsom en av vederbörande djurägare själv verkställd vägning av mjölk mängden och provtagning för fetthaltsbestämning. Kontrollen i övrigt, däribland fetthaltsbestämning, bör ombesörjas av kontrollassistent. Kompletterande kontroll bör utföras av kontrollassistent erforderligt antal gånger, och resultaten av denna böra vara avgörande för om de av djurägarna uppnådda kontrollresultaten kunna godkännas eller ej. Godkännas de, böra de äga vitsord för införande av hondjur i riksstambok. Däremot böra de åtminstone i regel ej tillmätas vitsord för stamboksföring av tjur.

Såsom bland andra avelsföreningen för svensk kullig boskap anfört torde det kunna ifrågasättas, huruvida inom den ofullständiga kontrollen fetthaltsbestämning kan anses erforderlig vid samtliga kontrolltillfällen. Skulle det befinnas möjligt att minska antalet dylika bestämningar, kommer detta uppenbarligen att medföra en viss minskning av kostnaderna för kontrollen. För den kompletterande kontrollen är det enligt min mening tillräckligt att fastställa ett minimiantal av tre besök per år.

Systemet med provmjölkkningsringar skulle enligt utredningens förslag bibehållas. Utredningen synes dock ej ha räknat med att det skulle få någon nämnvärd omfattning och ej heller förutsatt, att det skulle erhålla något stöd från det allmännas sida eller över huvud regleras. I överensstämmelse med den uppfattning, som kommit till uttryck i åtskilliga yttranden, anser jag emellertid, att provmjölkkningsringarna utgöra en lämplig form

för att särskilt hos innehavarna av mindre jordbruk stimulera intresset för nötboskapsskötseln. Verksamheten i dessa ringar bör även vara ägnad att giva deltagarna förståelse för betydelsen av de mera avancerade kontrollformerna och på så sätt bana väg för en ökad anslutning till dessa. Den ringa omfattning, som de hittills fått, torde ej kunna tagas som bevis för att systemet saknar utvecklingsmöjligheter. Särskilt om sällskapen få husdjursinstruktörer till sitt förfogande och därmed få större möjligheter att bedriva upplysning och propaganda bland de mindre jordbrukarna, bör det kunna lyckas att skapa ökat intresse för denna kontrollform. På sätt framhållits i flera yttranden torde man vidare, där så kan ske, böra söka använda inom området verksamma kontrollassistenter för rådgivning åt deltagarna i provmjölkkningsringarna.

I detta sammanhang torde jag vidare få beröra den av Svenska mejerierernas riksförening framförda tanken på att kontrollassistenter skulle indelas i två kategorier, av vilka den ena skulle användas för mjölkvägning och provtagning och den andra uteslutande skulle syssla med kompletterande kontroll och utfodringsrådgivning. Enligt min mening föreligger det risk för att en dylik uppdelning skulle leda till en standardsänkning inom förstnämnda grupp, vilken skulle kunna äventyra värdet av kontrollarbetet. De besparingar, som skulle kunna göras genom en sådan uppdelning, torde vidare vara förhållandevis obetydliga. Däremot är det otvivelaktigt riktigt, att det för utfodringsrådgivning m. m. behövs en personal med högre utbildning än den, som kontrollassistenter i allmänhet ha. Detta behov torde emellertid kunna täckas genom inrättande av de av mig förut omnämnda husdjursinstruktörerna.

Vad organisationen av mjölkboskapskontrollen angår anser jag det av flera skäl lämpligast, att det liksom hittills skall ankomma på vederbörande djurägare själva att i föreningsform handhava denna verksamhet. Jag kan alltså icke förorda utredningens förslag, att kontrollen skulle inordnas som ett led i hushållningssällskapets verksamhet. Ej heller kan jag förorda att särskilda tjänster som kontrollbiträden skola inrättas vid sällskapen.

Med denna min inställning till organisationsfrågan anser jag mig ej hava anledning att ingå på spørsmålet om kontrollassistenternas anställnings- och avlöningsförhållanden.

Vad angår den centrala övervakningen av kontrollverksamheten vill jag ej för närvarande föreslå någon ändring på denna punkt utan tillstyrker alltså utredningens förslag, att kontrollnämnden skall bibehållas. Däremot kan jag ej förorda att, såsom avsetts i betänkandet, vid lantbruksstyrelsen skulle inrättas en byråinspektörsbefattning, vars innehavare skulle knytas till nämnden såsom heltidsanställd tjänsteman.

I fråga om kontrollnämndens sammansättning finner jag ej skäl föreslå annan ändring än att Riksorganisationen Sveriges seminföreningar bör

äga utse en ledamot av nämnden. Antalet ledamöter i denna bör därför höjas från sex till sju. Såsom utredningen påpekat bör vidare den befogenhet att utse en ledamot av nämnden, som hittills tillkommit Hushållningssällskapens ombud, efter det nämnda organisation numera upplösts överföras å Hushållningssällskapens förbund.

Härefter torde jag få övergå till frågan om statsbidrag för kontrollverksamheten. Jag har redan förut angivit att, på sätt jämväl utredningen förordat, något statsbidrag ej bör utgå till den besättningskontroll, som eventuellt kan komma att anordnas. Vad angår den individuella kontrollen skulle enligt utredningens förslag statsbidrag ej utgå för den ordinarie kontrollen, medan kostnaden för den kompletterande kontrollen däremot helt skulle bestridas av statsmedel. Då de kontrollformer, som jag nu förordat, väsentligen avvika från vad utredningen föreslagit, torde jag emellertid ej behöva uppehålla mig vid utredningens ståndpunkt i bidragsfrågan. Till utgångspunkt torde i stället lämpligen kunna tagas nu gällande bestämmelser i ämnet. Enligt dessa utgår — förutom organisationsbidrag och bidrag till övervakning — årligt bidrag för medlem med besättning om högst 15 eller, i fråga om provmjölkkningsring, 10 kor. Bidragsbeloppet är vid fullständig kontroll högst 15 kronor per medlem, vid ofullständig kontroll högst 10 kronor per medlem och för provmjölkkningsring 50 öre per ko. De faktiska bidragsbeloppen ha under senare år legat något under de nu angivna maximibeloppen.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande föreslagit ett flertal ändringar i bidragsreglerna. Förslaget bygger på tanken, att de nuvarande ortsbidragen böra bortfalla och bidragsverksamheten helt övertagas av staten. Härvidlag överensstämmer det med vad som i propositionen nr 172 till 1944 års riksdag med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet uttalades av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet och lämnades utan erinran av riksdagen. Det statsbidrag, som nu utgår till hushållningssällskapens omkostnader, har emellertid bestämts under hänsynstagande till, bland annat, de bidrag, som sällskapen lämna till åtgärder på husdjursskötselns område. Den av lantbruksstyrelsen föreslagna omläggningen synes därför böra ske först i samband med en omprövning av frågan om storleken av de statliga omkostnadsanslag, som böra utgå till hushållningssällskapen. Jag ämnar inom den närmaste tiden hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att utreda denna fråga. I avbidan på resultatet av denna utredning böra enligt min mening bestämmelserna om ortsbidrag fortfarande gälla.

Vad härefter angår frågan, om i övrigt några ändringar i föreskrifterna om statsbidrag kunna anses påkallade, torde jag först få uppehålla mig vid den fullständiga kontrollen.

De förslag jag framlagt beträffande denna syfta bland annat till en viss begränsning av kontrollkostnaderna. Därest, såsom jag förordat, denna kontroll i fortsättningen i första hand avses för besättningar av värde ur

avelssynpunkt torde vidare statsbidraget i regel komma att bli av relativt liten betydelse för djurägarna. Det skulle med hänsyn till nu anförda förhållanden kunna ifrågasättas, om ej bidraget borde sänkas eller helt borttagas. Med tanke på de mindre jordbrukarna vill jag dock ej förorda en dylik åtgärd. Jag anser alltså, att bidraget bör utgå med oförändrat belopp. Såsom lantbruksstyrelsen anført torde emellertid bidragsrätten böra begränsas till att avse besättningar med högst tio kor. Att därjämte stadga en arealgräns anser jag icke påkallat.

I fråga om den ofullständiga kontrollen och provmjölkkningsringarna vill jag åter, med hänsyn till önskvärdheten att stimulera till ökad anslutning till dessa kontrollformer, förorda vissa höjningar av bidragen. Beträffande den förra anser jag sålunda maximibidraget böra höjas från tio till 15 kronor. I fråga om den senare bör enligt min mening bidrag kunna utgå med en krona per ko. I båda fallen bör emellertid — liksom nyss förordats beträffande den fullständiga kontrollen och redan gäller för provmjölkkningsringarna — bidragsrätten vara begränsad till att avse besättningar med högst tio kor.

Vid sidan av de nu berörda bidragen kunna enligt gällande bestämmelser utgå dels bidrag för anordnande av effektiv övervakning av kontrollföreningsverksamhet, dels s. k. organisationsbidrag. De förra torde böra bibehållas. Däremot torde, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, organisationsbidragen utan olägenhet kunna avvecklas. Anmärkas må att dessa bidrag uppgå till relativt obetydliga belopp. För kontrollåret 1948/49 utbetalades sålunda i organisationsbidrag sammanlagt allenast omkring 9 000 kronor.

Den nu föreslagna omorganisationen av mjölkboskapskontrollen torde böra träda i kraft vid ingången av nästa kontrollår, d. v. s. i regel den 1 oktober 1950. Ändringarna i bidragsbestämmelserna böra tillämpas från och med samma tidpunkt.

Vad angår utbildningen av kontrollassistenter biträder jag förslaget om förlängning av minimitiden för de särskilda kurserna från sex till åtta veckor. En motsvarande förbättring av utbildningen bör givetvis ske i de fall, då denna ingår i lantmannaskolans huvudkurs. Delvis såsom en följd av sagda förlängning torde även statsbidragen till de särskilda kurserna böra höjas. I årets statsverksproposition har under det äskade reservationsanslaget till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser för dylika kurser beräknats ett belopp av 30 000 kronor. Jag förordar, att statsbidrag skall utgå med dels ett grundanslag av högst 1 500 kronor, dels ett bidrag av högst 15 kronor för varje elev. Undervisningen bör vara avgiftsfri men elev bör liksom hittills vara skyldig att själv bestrida kostnaderna för kost och logi. Såväl förlängningen av kurs-tiden som höjningen av statsbidragen torde få tillämpas från och med ingången av budgetåret 1950/51.

Vad angår stipendier till elever vid här avsedda kurser vill jag erinra, att dessa redan utgå enligt samma grunder, som gälla för stipendier åt elever vid lantmannaskola.

Nu gällande inträdesfordringar synas böra bibehållas med den kompletteringen att i praktiken bör ingå deltagande i praktiskt ladugårdsarbete under minst tre månader.

Någon skyldighet för kontrollassistent att efter viss tid genomgå fortbildningskurs bör enligt min mening ej föreskrivas. Ej heller är jag för närvarande beredd att föreslå, att statsbidrag skall utgå till dylika kurser.

Vad angår demonstrationsutfodringarna delar jag utredningens uppfattning om deras värde och anser det även motiverat, att statsbidrag skall utgå för dem. Tills vidare torde denna verksamhet dock böra bedrivas försöksvis. För ändamålet torde för nästa budgetår böra beräknas ett belopp av 7 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att fördela beloppet å sällskapen och att i övrigt meddela erforderliga bestämmelser.

Även höanalyser äro uppenbarligen av stor betydelse, när det gäller att anordna en rationell utfodring. Med hänsyn till den relativt obetydliga utgift det här är fråga om för de enskilda jordbrukarna anser jag det dock ej påkallat, att statsbidrag skall utgå för dylika analyser.»

Utskottet.

Vad angår mjölkboskapskontrollen instämmer utskottet i departementschefens uttalande angående dennas stora betydelse som underlag både för avelsarbetet och för den enskilde jordbrukarens strävanden att erhålla ett gott resultat av mjölkproduktionen. Därvid är icke minst en väl utbyggd upplysnings- och rådgivningsverksamhet av vikt i fråga om djurens utfodring och skötsel m. m. I likhet med departementschefen anser utskottet därför, att den ökning av det allmännas ekonomiska insatser till nötboskapskötselns främjande, som kan bli möjlig, i främsta rummet bör användas för åtgärder, som kunna beräknas bli till nytta för det övervägande antalet mindre jordbrukare, d. v. s. för anställande av särskilda befattningshavare med uppgift att biträda husdjurskonsulenterna i fråga om upplysnings- och rådgivningsverksamheten, för demonstrationsutfodringar m. m.

I dagens läge har departementschefen emellertid ansett sig icke kunna föreslå, att nyssnämnda befattningar — tjänster såsom husdjursinstruktörer — nu skola inrättas.

I motionerna I: 405 och II: 496 har däremot hemställts, att beslut om inrättandet av dessa tjänster skall fattas och medel därför anslås redan vid innevarande riksdag.

Ehuru utskottet som redan anförts anser det i hög grad önskvärt, att upplysnings- och rådgivningsverksamheten förbättras, finner utskottet sig dock icke för närvarande kunna biträda motionärernas förslag, som skulle

medföra ett ökat medelsbehov. Utskottet vill emellertid framhålla önskvärdheten av att husdjursinstruktörstjänsterna komma till stånd så snart som kan anses möjligt ur statsfinansiell synpunkt.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit rörande mjölkboskapskontrollen kan utskottet i huvudsak biträda. I fråga om den fullständiga kontrollen torde särskilt böra iakttagas, att enhetlighet kommer att råda beträffande antalet ordinarie kontrollbesök. Vad angår de föreslagna demonstrationsutfodringarna vill utskottet erinra om att, sedan verksamheten kommit i gång, fråga icke torde bli endast om utfodringar utan även andra åtgärder. Enligt utskottets mening synes denna del av verksamheten därför hellre böra benämnas demonstrationsförsök.

D. Statsbidrag till tjurföreningar m. m.

Vad till slut angår det förslag till ändrade grunder för bidrag till tjurföreningar m. m., som lantbruksstyrelsen framlagt, innebär detta i huvudsak, att såsom förutsättning för statsbidrag ej längre skall gälla att även hushållningssällskap eller landsting tillskjuter vissa belopp. I stället föreslås, att statsbidraget skall höjas så att det också täcker de bidrag, som hittills erhållits från hushållningssällskap och landsting. Vidare föreslås vissa jämkningar i bidragsformerna. Medelsbehovet vid genomförande av lantbruksstyrelsens förslag beräknas till närmare 900 000 kronor om året, medan anslaget för år 1948 utgår med ej fullt 300 000 kronor.

Rörande de närmare detaljerna i förslaget hänvisas till framställningen å s. 66—74 i propositionen.

Yttrandena.

I fråga om bekämpandet av ärftliga fel hos nötkreaturen innehålla remissyttrandena icke några erinringar mot lantbruksstyrelsens förslag. Där emot äro meningarna delade beträffande de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om tjurhållningen vid mindre jordbruk.

Departementschefen.

»Redan vid behandlingen av frågan om statsbidrag till mjölkboskapskontrollen har jag angivit, att jag icke för närvarande kan förorda att de nu utgående ortsbidragen till nötboskapskötseln skola bortfalla och ersättas av höjda statliga bidrag. Detta gäller givetvis även bidragen till tjurhållningsverksamheten. Även om någon ändring ej bör ske på denna punkt torde det emellertid vara motiverat att överse bestämmelserna om det statliga stödet till sagda verksamhet.

Vad då först angår tjurföreningarna voro bidragen till dessa från början i främsta rummet avsedda att stimulera till inköp av värdefulla tjurar. Så-

som lantbruksstyrelsen framhåller ha de emellertid efter hand fått allt mindre betydelse i detta avseende och i stället fått karaktären av bidrag till hållande av tjur. Häremot synes intet vara att erinra. Det förefaller emellertid då lämpligt att bidraget även formellt konstrueras som ett underhållsbidrag. Önskemålet att stimulera till hållande av värdefulla tjurar synes vidare bäst kunna tillgodoses genom att ett särskilt tilläggsbidrag får utgå för hållande av tjur, som vid en av lantbruksstyrelsen godkänd avkommebedömning styrkts äga förmåga att efterlämna avkomma med särskilt goda mjölkanlag.

Härjämte torde emellertid efter lantbruksstyrelsens prövning tilläggsbidrag böra kunna utgå även för tjur, som under det år bidraget avser uppnått eller uppnår fem års ålder och kan väntas bliva godkänd vid avkommebedömning. Att därutöver utbetala särskilda bidrag för s. k. väntetjurar anser jag icke erforderligt. Ej heller kan jag förorda att, såsom föreslagits i ett yttrande, statsbidrag skall utgå för prövning av ungtjurar. Beträffande bidragens storlek vill jag — med beaktande av att ortsbidragen tills vidare böra bibehållas samt att för närvarande någon nämnvärd ökning av statsverkets utgifter för ändamålet ej bör ske — förorda att det allmänna underhållsbidraget skall utgå med högst 75 kronor och tilläggsbidraget med högst 100 kronor per år och tjur. Att såsom villkor för tilläggsbidrag uppställa att föreningen vid försäljning eller uthyrning av tjuren i första hand erbjuder den till sällskapet, finner jag icke lämpligt. Däremot bör enligt min mening som villkor för här avsedda bidrag gälla att tjuren, i den utsträckning som skäligen kan påfordras, hålles tillgänglig även för andra än förningsmedlemmar mot avgift, som fastställs av hushållningssällskapet.

För närvarande utgår statsbidrag för inköp av tjurkalv till sådan innehavare av mindre jordbruk, som på grund av egendomens isolerade läge eller liknande omständigheter icke med fördel kan ansluta sig till statsunderstödd tjurförening. Denna bidragsmöjlighet synes böra bibehållas och — i enlighet med vad som anförts i ett yttrande — utvidgas till att även avse vissa ungtjurar. Utöver nu gällande förutsättningar för bidrag torde emellertid böra föreskrivas, att djurägaren ej lämpligen kan ansluta sin besättning till seminverksamhet. Bidraget torde böra utgå med högst 100 kronor för varje tjurkalv eller ungtjur. Vad lantbruksstyrelsen och Svenska husdjurskonsulentföreningen anfört angående villkoren för sådant bidrag synes kunna godtagas.

Härutöver har lantbruksstyrelsen föreslagit, att hushållningssällskapen skulle kunna erhålla statsbidrag för bedrivande av seminverksamhet i sådana fall, där de ekonomiska förutsättningarna för artificiell insemination av samtliga nötkreatur i besättningarna äro mindre goda. Med anledning härav vill jag framhålla, att det även enligt min uppfattning kan finnas önskvärt att genom artificiell insemination av enstaka djur främja avelsarbetet i sådana fall, där förutsättningarna för en allmän seminverksamhet icke äro för handen och där lämplig tjur ej heller kan disponeras för naturlig befruktning. Emellertid torde seminverksamhetens utvecklingsmöjligheter än-

nu ej kunna överblickas. Bland annat med hänsyn härtill anser jag mig ej för närvarande kunna förorda, att sällskapen erhålla statsbidrag för att igångsätta sådan verksamhet.

Vad till slut angår bekämpandet av ärftliga fel hos nötkreaturen torde medel för detta ändamål böra beviljas även i fortsättningen.»

Utskottet.

I fråga om statsbidragen till t j u r h å l l n i n g s v e r k s a m h e t e n har utskottet icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet biträder sålunda, att bidragen formellt konstrueras som underhållsbidrag i stället för att såsom för närvarande principiellt avse att stimulera till inköp av värdefulla tjurar. De föreslagna beloppen synas vidare kunna godtagas liksom även villkoren för deras erhållande.

Även beträffande hushållningssällskapens möjlighet att erhålla statsbidrag för seminverksamhet i sådana fall, där de ekonomiska förutsättningarna för artificiell insemination av samtliga nötkreatur i besättningarna äro mindre goda, biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Även om skäl kunna anföras för att sådant bidrag bör utgå torde nämligen, med hänsyn bland annat till att erfarenheter rörande seminverksamhetens utveckling äro nödvändiga för frågans bedömande, tiden ännu icke vara mogen för införandet av sådant bidrag.

E. Anslagsäskanden för budgetåret 1950/51.

Till understöd åt kontrollföreningsverksamheten har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 341 000 kronor.

I skrivelse den 18 augusti 1949 har *lantbruksstyrelsen* med utgångspunkt från nuvarande organisation och bidragsbestämmelser angivit anslagsbehovet för understöd åt kontrollföreningsverksamheten under budgetåret 1950/51 till 454 200 kronor. Härvid ha till bidrag för år 1950 till kostnaderna för hushållningssällskapens övervakning av verksamheten genom överkontrollassistenter, för sammanträde inför kontrollnämnden med överkontrollassistenter samt för utarbetande och utgivande av berättelse över kontrollföreningsverksamheten beräknats oförändrade belopp av 43 500, 2 500 och 12 000 kronor. Till bidrag för år 1950 till kostnaderna för kontroll av nötkreatursbesättningar genom besök av kontrollassistent eller genom provmjölkkningsring ha upptagits 356 000 kronor mot 263 000 kronor för år 1949. Slutligen har styrelsen till bidrag för budgetåret 1950/51 till kostnaderna för kontrollnämndens övervakning av kontrollföreningsverksamheten genom överkontrollassistenter upptagit ett från 20 400 kronor till 40 200 kronor förhöjt belopp. Vid denna beräkning har förutsatts, att liksom hittills för nämndens verksamhet skall få disponeras ett belopp av omkring 12 000 kronor ur fonden för svenska hornboskaps- och fåravelns förädling.

Sedermera har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 17 september 1949 hemställt, att ett belopp å omkring 11 400 kronor av fonden för svenska hornboskaps- och fåravelns förädling måtte ställas till styrelsens förfogande för att möjliggöra utbetalning av avlösningsförbättring till de hos kontrollnämnden anställda överkontrollassistenterna redan från och med den 1 juli 1949. Nämnnda belopp motsvarar den behållning i fonden, som beräknats föreligga, sedan bidrag å 12 000 kronor utgått till kontrollnämndens verksamhet under budgetåret 1949/50. Då lantbruksstyrelsen i sin anslagsframställning den 18 augusti 1949 förutsatt, att jämväl för budgetåret 1950/51 ett lika stort bidrag skulle utgå ur fonden, hemställer styrelsen vidare, att anslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamheten för sistnämnda budgetår skall uppföras med $(454\,200 + 12\,000 =) 466\,200$ kronor.

I remissutlåtande den 26 oktober 1949 över lantbruksstyrelsens framställning av den 17 september 1949 avstyrker *statskontoret* styrelsens förslag om förbättring av löneställningen för överkontrollassistenterna.

Departementschefen.

»De förslag, som jag i det föregående framlagt beträffande mjölkboskapskontrollen, böra, såsom redan nämnts, träda i kraft först vid ingången av instundande kontrollår, d. v. s. i regel den 1 oktober 1950. De statsbidrag för kontrollen, som böra utgå till hushållningssällskapen för nästa budgetår, avse kontrollåret 1949/50. Storleken av dessa bidrag påverkas alltså ej av de föreslagna ändringarna i bidragsgrunderna.

Jag har icke något att erinra mot de av lantbruksstyrelsen beräknade beloppen av 43 500 kronor till bidrag till hushållningssällskapens övervakning av verksamheten genom överkontrollassistenter, 12 000 kronor till utarbetande och utgivande av berättelse över kontrollföreningsverksamheten samt 2 500 kronor till kostnaderna för sammanträde inför kontrollnämnden. I fråga om bidraget till kontroll av nötkreatursbesättningar genom besök av kontrollassistent eller genom provmjölkkningsring kan jag däremot icke tillstyrka någon höjning av nu utgående anslagsbelopp, 263 000 kronor. Med hänsyn till nu rådande lönestabilisering kan jag ej heller tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag om förbättrad löneställning och ökad trakamentsersättning åt de hos kontrollnämnden anställda överkontrollassistenterna. För kontrollnämndens verksamhet torde följaktligen böra upp- tagas ett oförändrat belopp av 20 400 kronor.

Vid behandlingen av frågan om mjölkboskapskontrollen har jag anfört, att statsbidrag borde utgå för anordnande av demonstrationsutfodringar och att för ändamålet borde för år 1950 beräknas ett belopp av 7 000 kronor.

I enlighet med det anförda synes ifrågavarande anslag för budgetåret 1950/51 böra beräknas till $(263\,000 + 43\,500 + 12\,000 + 2\,500 + 20\,400 + 7\,000 =) 348\,400$ kronor.

Jag torde vidare här få erinra att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition på min hemställan (IX H. T. punkt 56) föreslagit riksdagen att till Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1950/51 anvisa ett anslag av 337 000 kronor. Anslaget är avsett att användas bland annat för utbetalande av bidrag till tjurföreringsverksamheten under år 1950. De ändringar jag förordat i bidragsgrunderna för denna verksamhet böra, såsom redan nämnts, träda i kraft den 1 januari 1951. Ändringarna beröra alltså ej medelsanvisningen för innevarande budgetår.»

Utskottet.

Vad angår anslagsäskandena har utskottet intet att erinra mot vad Kungl. Maj:t föreslagit.

F. Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med vissa bestämmelser angående seminverksamhet bland nötkreatur; samt

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å de likalydande motionerna I: 405 och II: 496,

a) godkänna de grunder för statligt stöd åt mjölkboskapskontroll och tjurhållning, som utskottet angivit i det föregående;

b) å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln till *Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet* anvisa ett anslag av 348 400 kronor.

Stockholm den 9 maj 1950.

På jordbruksutskottets vägnar:

ALLAN ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alfred Andersson*, Carl Sundberg, Näs-
lund, Jon Jonsson, Henry Johansson, Hjalmar Nilsson, Bertil Andersson*,
Hugo Sundberg*, Lars Andersson* och Herbert Hermansson*; samt

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Jacobson i Vil-
helmina*, Antby, Andersson i Hyssna, Jonsson i Järvsand, Ahlsten, Mår-
tensson i Smedstorp, Boman i Stafsund, Lindström och fru Boman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
